

Svar på skriftligt spörsmål om stark autentisering till elektroniska tjänster

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 683/2020 rd undertecknat av riksdagsledamot Satu Hassi /gröna:

Hur ämnar regeringen göra det lättare att skaffa identifieringsverktyg för stark autentisering för personer som varken har identitetskort eller pass och för personer för vilka det av hälsoskäl eller andra orsaker är orimligt svårt att skaffa dessa och

hur ämnar regeringen säkerställa att digitaliseringen av nödvändiga tjänster inte gör dessa ouppnåeliga för en del människor?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Att bevilja medborgaren en identitetshandling för att styrka sin identitet är det allmännas kärnuppgift. När en identitetshandling beviljas är det viktigt att personen identifieras korrekt, eftersom det senare är mycket svårt att upptäcka och korrigera fel. Riksdagsledamotens skriftliga spörsmål fäster uppmärksamhet vid att det i samband med att man utråder ärenden i myndigheternas elektroniska tjänster kan krävas stark autentisering för att bekräfta en åtgärd. I lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (617/2009) föreskrivs om hur en person ska styrka sin identitet i samband med registreringen av identifieringsverktyget. Identifieringen ska göras personligen eller elektroniskt. Styrkandet av identiteten kan grunda sig på en identitetshandling som utfärdats av en myndighet eller ett sådant identifieringsverktyg för stark autentisering som avses i lagen. Om den som ansöker om ett identifieringsverktyg saknar pass, identitetskort eller giltigt identifieringsverktyg för stark autentisering, ska polisen utföra den inledande identifiering som gäller ansökan.

I den elektroniska miljön har tillförlitlig autentisering huvudsakligen skett med identifieringsverktyg som tillhandahållits av privata tjänsteleverantörer, i synnerhet banker. Även dessa identifieringsverktyg grundar sig på att en myndighet har identifierat användaren och i förlängningen en officiell identitetshandling som utfärdats av en myndighet. Betydelsen av den första identifieringen av sökanden är lika väsentlig i en digital verksamhetsmiljö som i fråga om en fysisk identitetshandling. Den som beviljar identifieringsverktyget ska försäkra sig om att det har beviljats till rätt person i såväl den fysiska som den digitala verksamhetsmiljön.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 683/2020 rd

Medborgarna har kunnat utnyttja samma identifieringsverktyg för både bankärenden och ämbetsverkens elektroniska tjänster. För dem som inte har fått bankkoder eller inte har kunnat använda dem har alternativen tillsvidare varit antingen ett mobilcertifikat som teleoperatörerna beviljat sina kunder eller Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas chipförsedda identitetskort. I 6 §, 6 a § och 6 b § i kreditinstitutslagen (1054/2016) föreskrivs om erhållande av bankkoder som en del av de grundläggande banktjänsterna. När en inlåningsbank tillhandahåller ett betalkonto med grundläggande funktioner, tillhörande betaltjänster och elektroniska identifieringstjänster ska den bemöta alla kunder på ett jämlikt och icke-diskriminerande sätt. Med kunder avses fysiska personer som huvudsakligen handlar för ändamål som faller utanför deras närings- eller yrkesverksamhet. Inlåningsbanken får vägra att öppna ett betalkonto med grundläggande funktioner och att tillhandahålla betaltjänster i anslutning till kontot endast av skäl som anges i lagen om förhindrande av penningtvätt och av finansiering av terrorism (444/2017) och i lagen om uppfyllande av vissa förpliktelser som grundar sig på Finlands medlemskap i Förenta Nationerna och Europeiska unionen (659/1967).

Som en del av genomförandet av regeringsprogrammet har finansministeriet i samarbete med inrikesministeriet berett ett projektförslag för digital identitet. I projektberedningen har Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillsammans med Polisstyrelsen utrett hur det i Finland skulle vara möjligt att vid sidan av pass och identitetskort skapa en ny identitetshandling som fungerar i den elektroniska världen. I projektet kommer man att definiera med vilka metoder det är möjligt att bevilja medborgarna en digital identitetshandling. I framtiden kan en digital identitetshandling användas för att styrka identiteten, bevisa personuppgifter, visa upp olika myndighetstillstånd både i en fysisk ärendesituation och i en elektronisk. Finansministeriet kartlägger just nu den befintliga lagstiftningen och bedömer de juridiska ramarna som påverkar verksamhetsfältet för digital identitet och elektronisk identifiering. Lösningen som arbetet resulterar i kan fungera som standard i smarta enheter och mobila enheter, men samtidigt bereds en motsvarande metod för dem som inte äger eller använder smarta enheter.

I de offentliga tjänsterna erbjuder digitaliseringen uppenbara fördelar genom att göra det möjligt att med låg tröskel uträtta ärenden oberoende av tid och plats samt genom att möjliggöra en betydande effektivisering i behandlingen av ärenden. Eftersom även privata tjänster i snabb takt har övergått till den elektroniska världen är det motiverat att det allmänna erbjuder stöd och strävar efter att främja medborgarnas förutsättningar att använda elektroniska tjänster.

Lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019) trädde i kraft den 1 april 2019 och genom den genomförs direktivet om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser. I den föreskrivs om tillgänglighetskraven för tillhandahållandet av digitala tjänster inom den offentliga sektorn, så att digitala tjänster så bra som möjligt ska vara tillgängliga för alla användargrupper med olika terminaler och hjälpmedel. Tillgängliga digitala tjänster ökar alla användares möjligheter att uträtta ärenden i digitala kanaler. I fråga om de elektroniska tjänster som myndigheterna tillhandahåller fastställdes i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster att myndigheterna kan kräva elektronisk identifiering av en användare av digitala tjänster endast om det behövs för att säkerställa användarens åtkomsträttigheter i anslutning till en tjänst eller dess datainnehåll eller på grund av rättsverkningarna av en åtgärd som utförs i tjänsten.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 683/2020 rd

Utöver tillgänglighetsregleringen finns bestämmelser om möjligheten att uträtta ärenden på lika villkor i 15 § i diskrimineringslagen (1325/2014). Paragrafen föreskriver att myndigheter, utbildningsanordnare, arbetsgivare och de som tillhandahåller varor eller tjänster ska göra sådana ändamålsenliga och rimliga anpassningar som behövs i det enskilda fallet för att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra uträtta ärenden hos myndigheter och få utbildning och arbete samt varor och tjänster som tillhandahålls allmänheten och att klara av sina arbetsuppgifter och avancera i arbetet. Bestämmelser om passets innehåll finns i 5 § och 5 a § i passlagen (671/2006). I ett pass antecknas sökandens släktnamn och förnamn, kön, personbeteckning, nationalitet, födelsehemkommun, den dag passet utfärdats och sista giltighetsdag, den myndighet som utfärdat passet och passets nummer. I passet finns dessutom passinnehavarens ansiktsbild och namnteckning. I 6 § i passlagen föreskrivs att sökanden inte behöver lämna fingeravtryck om dessa inte kan tas på grund av ålder, skada, sjukdom eller fysiskt hinder eller av andra motsvarande skäl. Sökanden ska vid begäran lägga fram tillförlitlig utredning om orsaken till att fingeravtryck inte kan lämnas och en uppskattning av hur länge detta tillstånd varar. Bestämmelser om identitetskortets innehåll finns i 4 § och 5 § i lagen om identitetskort (663/2016). På ett identitetskort antecknas kortinnehavarens efternamn, förnamn, kön och personbeteckning samt dag för utfärdande av identitetskortet och sista giltighetsdag, den myndighet som utfärdat identitetskortet, kortets nummer och i fråga om finska medborgare uppgift om nationalitet. På identitetskortet finns dessutom kortinnehavarens fotografi och namnteckning. En ansiktsbild är nödvändig för att få pass och identitetskort. Ett fotografi för pass eller identitetskort kan också tas någon annanstans än hos en fotograf och det finns inga särskilda behörighetsvillkor för den som tar fotografiet, utan det finns endast föreskrifter om de tekniska kraven på bilden. Till exempel kan sökandens familjemedlem, släkting eller ombud ta fotografiet.

Den kraftiga minskningen av antalet besök till följd av att tjänsterna blir elektroniska och de begränsade resurserna medför utmaningar för upprätthållandet av de nuvarande möjligheterna att uträtta ärenden genom besök. För att alla medborgare i fortsättningen ska kunna sköta sina ärenden på ett sätt som motsvarar deras behov måste sätten att genomföra tjänsterna utvecklas så att de blir flexiblare och effektivare.

Därför har finansministeriet berett en modell för ett nätverk av serviceställen som består av gemensamma serviceställen för myndigheter inom den offentliga förvaltningen. Genom att planera ett riksomfattande nät av samserviceställen strävar man efter att skapa en bättre helhetstjänst för kunden med välfungerande servicekedjor. Därmed skapas möjlighet att uträtta myndighetsärenden som motsvarar behoven i synnerhet för dem som inte har möjlighet att uträtta ärenden i en digital kanal. Genom att slå ihop statsförvaltningens serviceproducenters serviceställen, bygga gemensamma kundserviceställen med kommunerna och granska servicenätet som helhet är det möjligt att trygga tillgänglighet som omfattar besök och utveckla den nuvarande servicenivån. Samtidigt kan man också uppnå kostnadsbesparingar. I framtidens besöksärenden kombineras en sektorsövergripande tjänst, digitalt stöd och kontakt med den behandlande myndigheten via distansförbindelse från närmaste serviceställe.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 683/2020 rd

Samtidigt främjar man på många sätt också att så många som möjligt faktiskt också har tillgång till elektroniska tjänster. Främjande av tillgängliga digitala tjänster och utveckling av stöd för användningen av elektroniska tjänster har skrivits in i regeringsprogrammet för Sanna Marins regering. De digitala tjänsternas tillgänglighet och utvecklingen av digistödet går vidare i programmet för främjande av digitaliseringen 2020–2023 (Planen för de offentliga finanserna 2021–2023: 28.70.06).

Med tillgängliga digitala tjänster avses att webbplatser och mobilapplikationer samt deras innehåll är sådana att vem som helst kan använda dem och förstå vad som sägs i dem. Förutom att de är lätta att använda och förstå innebär tillgänglighet också till exempel att det i den digitala tjänsten finns möjlighet att förstora teckenstorleken och tillräckliga kontraster, vilket underlättar för bland annat äldre personer att uträtta ärenden. Bestämmelser om tillgänglighetskraven för offentliga tjänster finns i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster. Från och med den 23 september 2020 ska myndigheternas webbplatser vara tillgängliga.

När tjänster överförs till en digital kanal ska man säkerställa ett tillräckligt stöd för användningen av dem. Syftet med den riksomfattande utvecklingen av stödet för användningen av elektroniska tjänster, dvs. digistödet, är att trygga tillgången till stöd i hela Finland för att hjälpa alla som inte själva kan eller förmår använda digitala tjänster till fullo. Målet är att säkerställa att medborgarna har lika möjligheter att uträtta sina ärenden elektroniskt hos myndigheterna. Målet med den riksomfattande utvecklingen av digistödet är också att erbjuda möjlighet till assisterad elektronisk kommunikation och att sänka tröskeln för att tillägna sig digitala tjänster. Även på detta sätt kan man förebygga digitalt utanförskap.

Verksamhetsmodellen för digitalt stöd består av samarbete mellan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (MDB), landskapsförbundens samordningsprojekt för digitalt stöd och aktörer som erbjuder digitalt stöd lokalt. I modellen ges digitalt stöd lokalt till exempel av bibliotek, organisationer, institut, olika projekt, samfund, kommuner och företag. Till MDB:s uppgifter som riksomfattande utvecklare av det digitala stödet hör att erbjuda olika former av stöd till anordnare av digistöd, att producera och sammanställa information och praktiskt material om digistödet samt att med hjälp av dem tillhandahålla stöd till landskapen och lokala leverantörer av digistöd samt utveckla verksamhetssätten för det digitala stödet. För närvarande ansvarar landskapsförbunden med statsunderstödsfinansiering för den regionala samordningen av det digitala stödet. Den regionala samordningens uppgift är att utveckla det digitala stödets kvalitet, omfattning, utbud och kommunikation så att det digitala stödet motsvarar områdets behov och lätt kan hittas av den som behöver det.

Helsingfors 13.10.2020

Kommunminister Sirpa Paatero